

Bölüm

5

SOSYAL GÜVENLİĞİN FİNANSMANI

Sefa KARAGÖZ¹

Finansman, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “bir girişimin işleyebilmesi için gereken kaynağı (para veya krediyi) sağlama” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, y.y.). Dolayısıyla sosyal güvenliğin finansmanı denildiğinde de sosyal güvenlik sisteminin işletilebilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için gereken kaynak (para) akla gelmelidir. Bu bölümde öncelikle sosyal güvenliğin finansmanı için gerekli olan paranın kaynakları ele alınacak olup ardından bu kaynakların hangi yöntemlerle toplandığı incelenecektir. Daha sonra sosyal güvenliğin finansmanı için önemli bir husus olan aktüeryal denge konusu incelenecek ve sosyal güvenliğin finansmanını etkileyen unsurlara değinilecektir.

Öncelikle belirtilmelidir ki sosyal güvenliğin sağlanmasında farklı yöntemler söz konusudur. Bu yöntemler sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmettir. Sosyal sigortalar primli bir sistemken, sosyal yardım ve sosyal hizmetler primsiz sistem olarak nitelendirilmektedir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin finansmanı primsiz bir sistem olmaları nedeniyle daha çok kamu bütçesinden veya özel tahsisli vergiler ile fonlardan sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde sosyal güvenliğin finansmanı incelenirken sosyal sigortalar bağlamında bir inceleme yapılacaktır. Daha açık ifade etmek gerekirse sosyal güvenliğin finansmanı primli sistem üzerinden anlatılacaktır.

¹ Dr. Öğrencisi ve YÖK 100/2000 Doktora Programı Yoksulluk Çalışmaları Bursiyeri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, sefakaragoz@ogr.iu.edu.tr

ken, geniş anlamda ise sadece prim ödeme konusunda ahlaklı davranmak değil aynı zamanda sosyal güvenlik sistemini kullanarak kendi çıkarları için kanuna aykırı yollara başvurarak toplumsal faydayı azaltacak davranışlar sergilenmemesi şeklinde tanımlanabilir (Canbay ve Demir, 2013, s. 310). Dolayısıyla kişinin prim ödemekten imtina etmesi veya kaçması sosyal güvenlik ahlakına ters bir durumdur. Bunun yanında işveren açısından düşünüldüğünde hangi şekliyle olursa olsun kayıt dışılık sosyal güvenlik ahlakına ters bir durumdur. Sosyal güvenlik ahlakı ve bilincinin düşük olması kendisini en çok sosyal yardım alanların, sosyal yardımlarının kesilmemesi için kayıt dışı çalışmaya yönelmesinde göstermektedir. Sosyal sigortalar açısından en büyük gelir kaynağının prim olduğu düşünüldüğünde sosyal güvenliğin finansmanında sosyal güvenlik ahlakının son derece önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. ACAR, İ. A., KİTAPCI, İ. (2008), Sosyal Güvenliğin Demografik Boyutu: Türkiye'deki Emeklilik Sistemindeki Değişim, *Maliye Dergisi*, (154), 77-98.
2. ALPER, Y. (2018), *Sosyal Güvenlik*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları.
3. BOYACIOĞLU, N., ÖÇAL, M. (2018), Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri: Türkiye'de ve Dünyada Sosyal Güvenliğin Finansmanına Kısa Bir Bakış, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), 910-923.
4. BULUT, H. G. (2018), *Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumlarının Finansman Sorunları: Tahsilat Sisteminin Değerlendirilmesi*, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
5. BULUT, M. (2019), Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Finansmanında Devlet Katkısı Uygulaması ve İstatistiksel Görünüm, *Sayıştay Dergisi*, 30(115), 83-108.
6. CANBAY, T., DEMİR, M. (2013), Türkiye'de Sosyal Güvenlik Açıkları ve Sosyal Güvenlik Ahlakı, *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 303-315.
7. ÇUBUK, A. (1986), *Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
8. CURAL, M. (2016), Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali Yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 693-706.
9. DİLİK, S. (1992), *Sosyal Güvenlik*, Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası.
10. DİLİK, S. (2004), Sosyal Güvenliğin Finansmanında Yansıma Olayı: Primler ve Devlet Katkıları, *Kamu-İş*, 7(4).
11. GÜNEŞ, İ., YAKAR, S. (2004), Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye'de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 127-142.

12. İŞTAR IŞIKLI, E., EVLİCE, E. (2019), Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Aktif/Pasif Sigortalı Dengesinin İncelenmesi, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 25, 169–189.
13. KARABAKLA, Y. (2016), *Sosyal Güvenlik Sisteminde Emeklilik ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansal Sorunları*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi.
14. KORKUSUZ, R., UĞUR, S. (2018), *Sosyal Güvenlik Hukuku (6.Baskı)*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
15. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (y.y.-a), *Bağımsız Çalışanların Primlerini Ödemeleri*, 03 Ekim 2020 tarihinde, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/calisan/bagimsiz_calisanlarin_prim_od_yukumlulukleri adresinden alındı.
16. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (y.y.-b), *İlk Defa İsteğe Bağlı Sigortalı Olanlar*, 03 Ekim 2020 tarihinde, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/istege_bagli_sigortalilik adresinden alındı.
17. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (y.y.-c), *SGK Prim Oranları*, 03 Ekim 2020 tarihinde, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/isveren/isveren_prim_oranlari adresinden alındı.
18. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (2013), *Sosyal Güvenlik Terimleri*, Ankara: T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu.
19. TÜRK DİL KURUMU (y.y.). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, 02 Ekim 2020 tarihinde, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
20. YAZGAN, T. (1992), *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.